

Umetnost mora vedno izvirati iz izkušnje

Ustanoviteljica Inštituta IRIU Glorjana Veber razvila novo umetniško smer umetnost situacij – Pesniški prvenec Prosti pad razprodan

Glorjana Veber je lani izdala pesniški prvenec *Prosti pad*. Pravzaprav je presenetljivo, da je na izid pesniške zbirke, ki je bila razprodana v nekaj mesecih in je bila deležna le pozitivnih kritik, čakala tako dolgo. Pisanje jo namreč spremlja že od otroških let in za svoje pesmi je doslej prejela tudi vrsto domačih in mednarodnih priznanj. Med njimi prvi nagradi na mednarodnih natečajih za mlade z območja BiH in Slovenije ter za mlade pesnike iz bivšega jugoslovanskega prostora, tretjo nagrado na slovenskem natečaju za poezijo po oceni Združenja primorskih književnikov, Slovenijo je zastopala na Bienalu mladih ustvarjalcev Evrope in Sredozemlja na področju literature in bila med 1.200 pesniki iz celega sveta izbrana v finalni izbor mednarodnega natečaja Devinski grad.

Savinjčanka po rodu se je po poldrugem desetletju vrnila v Celje, kjer od spomladi vodi Celjski mladinski center. Kot pravi, ima prav v MCC veliko možnosti, da tudi Celjanom ponudi kulturo v inovativnih projektih. Kot ustanoviteljica Inštituta IRIU (Inspiracija, Raziskovanje, Inovacija, Umetnost), v okviru katerega razvija eksperimentalno-inovativne pristope na področju bralne kulture, je to najprej počela večinoma v tujini, v domači državi pa zlasti v Ljubljani.

Od leta 2007 je kot avtorica pripravila več kot 300 eksperimentalno-inovativnih slovenskih in mednarodnih kulturno-umetniških projektov, udeležba posameznikov v največjih od teh projektov pa je presegla število 20 tisoč. V okviru Inštituta IRIU je razvila novo umetniško smer umetnost situacij, posamezne avtorske projekte, kot so Socialna kultura, Poezija eksperimenta in Knjižno barantanje, pa skuša približati tudi Celjanom.

Kot deklica se je zaljubila v besede, bile so ji izziv in ker je bilo tudi v družini v ospredju pisanje, zlasti poezija, je najbrž to spontano vodilo tudi njo. »Tako, ko sem se naučila pisati, sem začela zapisovati pravljice, ki mi jih je pripovedoval oče. Ker je imel za pripovedovanje vedno manj časa, sem si začela izmišljovati svoje,« se spominja in dodaja, da so se njene pravljice kmalu prelile v poezijo. »Da je to poezija, so mi povedali drugi, a vse odlej je zame način življenja, razmišljanja in posredno sem preko nje prišla tudi do svoje druge ljubezni, to je do filozofije.«

Kako to, da ste se, »zaljubljeni v besede«, odločili za ekonomsko gimnazijo in kasneje za študij politologije?

Čeprav je bila ekonomija nekako bolj v ospredju naše družine, je širša okolica glede na moja nagnjenja do poezije verjetno res pričakovala, da bom ubrala drugačno pot. A pri meni je tako, da potrebujem širino. Ves čas sem ogromno brala, ustvarjala, pri čemer mi je bila ekonomija nujna miselna protiutež.

Pisanje oziroma literatura sta vam bila izziv tudi pri izboru tem za magistririj in kasneje za doktorsko disertacijo, kajne?

Za magistrsko nalogo sem raziskovala vpliv življenjskih stilov na nakup knjige, za doktorsko disertacijo pa poezijo kot element družbene spremembe. Obakrat sem izhajala iz prepričanja, da je mogoče umetnost in umetnika v pozitivnem smislu veliko bolj izkoristiti. Danes je namreč postal ustvarjalec delavec, ki služi zgolj temu, da dodaja izdelkom in storitvam dodane vrednosti, kar odpira vprašanje o oblikovanju novega ustvarjalnega okolja, ki bi izkoriščalo posameznikov potencial v pravem pomenu besede in ne za služenje centrov sodobne ekonomije. Zakaj je to pomembno? Samo spodbujanje prave posameznikove ustvarjalnosti omogoča razvoj ustvarjalnega okolja prihodnosti in s tem napredek družbe, ki ne poneumlja, ampak omogoča preobrazbo in proizvodnjo novih vrednosti.

To ste preizkušali v realnem življenju, kot umetnica in organizatorka, v javnem in zasebnem sektorju ...

V poldrugem desetletju, kolikor sem živela v Ljubljani, sem počela ogromno različnih stvari, delala v različnih zavodih, podjetjih, na ministrstvih, tudi na ministrstvu za kulturo, s katerim še vedno sodelujem. Najbolj mi je bilo zanimivo sodelovati pri pripravi nacionalnega programa za kulturo, kjer sem med drugim predlagala nekaj svojih rešitev za vpeljavo sistema, ki bi bil pisan na kožo umetniku in bi bil hkrati vabljen za gospodarstvo, kar pomeni, da bi deloval vzajemno. Še bolj intenzivno sem delovala na področju organizacije. Najprej sem ustanovila društvo za sodobne umetnosti Aggressive Theatre, ki je po treh letih zrasel v Inštitut IRIU. V okviru obeh smo z ekipo veliko delovali doma, prva leta pa še več v tujini.

Projekte ste nehali šteti pri številki 300. Večinoma so bili zelo različni, a na nek način je bila njihova rdeča nit drugačnost, kajne?

Ves čas raziskujem, kako se ljudje odzovejo ob stiku z umetnostjo, kar je seveda zame kot avtorico zelo zanimivo. Veliko se naučiš o umetnosti, po drugi strani pa preizkušaš teorijo v praksi, saj nikoli ne veš, kako se bo projekt razvil, kako

se bodo nanj odzvali ljudje. Tisto, kar preizkušaš v praksi, mora imeti vselej osnovo v teoriji. Zame ni dogodkov, ki bi imeli začetek in konec. Zanima me situacija, ki omogoča podaljševanje izkušnje, in to, da ljudje, ki pridejo na dogodek, z njega nekaj odnesejo domov, torej da v njih živi naprej. Nenehno nas učijo, kako naj živimo, bombardirajo nas z oglasi in s tem, kaj naj uporabljamo. Če si to dovolijo mediji, imamo tudi umetniki pravico, da jih skušamo preglasiti. Osnovna ideja vseh naših projektov je torej v najširšem pomenu besede angažiranost, kako negativno izkušnjo spremeniti v pozitivno. Zato zelo veliko opazujem, da lahko hitro ukrepam.

Glorjana Veber (1981) je pesnica, performerka, oblikovalka, fotografinja, publicistka ... Poezijo objavlja v osrednjih domačih in tujih literarnih revijah in časopisih, za svoje pesmi je doslej prejela nekaj domačih in mednarodnih nagrad. Leta 2013 je pri Centru za slovensko književnost izšla njena pesniška zbirka Prosti pad. Univerzitetna diplomirana politologinja, ki je tik pred zagovorom znanstvenega magisterija iz sociologije (Vpliv življenjskih stilov na nakup knjige) in doktorata iz literarnih ved (Poezija kot element družbene spremembe), je od spomladi direktorica Celjskega mladinskega centra. Pred tem je delovne izkušnje nabirala v vladnem sektorju (ministrstva za kulturo, finance, kmetijstvo in okolje ter Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije), upravah mestnih občin Ljubljana in Celje in v nevladnem sektorju (Društvo slovenskih pisateljev, Društvo za sodobne umetnosti Aggressive Theatre, Inštitut za raziskovanje inovativnih umetnosti - IRIU).

Nekatere projekte, ki so se dobro obnesli drugod, presajate v Celje. Se tu ljudje drugače odzivajo?

Res je, v Celju je odziv drugačen. Mislim, da je mesto vendarle manjše in kanček bolj zaprto. Ni nujno, da nekaj, kar velja za večja mesta, deluje tudi v manjših. Vsak projekt je tveganje in prav je, da ljudem in mestu damo čas.

Po drugi strani je v Celju velikokrat mogoče slišati, češ da se vse dogaja v Ljubljani, pri nas pa nič. Je tu neka dvoreznost, dvoličnost?

Vsekakor je nekaj protislovnosti. Ves čas, tudi na ministrstvu, poudarjam, da je zelo pomembno spodbujati lokalne projekte. Morda

ne posplošujem preveč, ko pravim, da smo Slovenci včasih vendarle malo preveč »dvojni«. Želimo si sprememb, potem ko se pa začnejo dogajati, nam naenkrat niso več tako všeč, seveda zato, ker to pomeni stopiti iz polja lagodja. Ko nekdo izstopa iz povprečja, ga je treba čim prej potolči nazaj v povprečje. In ta dvojnost nas po nepotrebnem zavira. Sem pa prepričana, da je Celje na dobri poti pozitivnih sprememb in da se ljudje nanje v tem duhu tudi odzivajo. Nič pa ne gre čez noč. Vse potrebuje svoj čas in tudi kultura je lahko šok, če ne pustimo ljudem dovolj časa, da jo posvojijo.

Kakšno vlogo imajo pri tem tujci? Je prav, da nam postavljajo ogledalo?

Veliko presenečenje sem doživela v Rusiji in Izraelu, kjer smo glede na družbene razmere pričakovali zadržanost. A je bil odziv ljudi buren v pozitivnem smislu, bili so naravnost fascinirani. In to se dogaja tudi, ko tujci prihajajo k nam. Tisto, kar se nam zdi samoumevno, oni vidijo kot veliko dragocenost. Celje ima naravnost fantastično zaledje za ustvarjanje, zgodovina mesta ponuja zgodbe in številne možnosti. Te očitno tujci začutijo prej. Čeprav je bil letošnji mednarodni festival poezije na vodi v Ljubljani in Celju, so bili tujci kljub temu da je bil v Celju izveden le manjši del, naravnost navdušeni in so hoteli ostati samo tu.

Se pri vas tako močno povezujeta teorija s prakso in ustvarjanje z organizacijo tudi zaradi tega, ker tisto, kar avtor ustvari, želi tudi predstaviti javnosti?

To povezovanje nikoli ni bila zavestna odločitev, takšna pač sem. Enostavno ne morem ločevati teh polj. Zame so ideje enako resnične, ko so v mislih ali ko so izvedene. Enako močno jih doživljam.

Tudi vaša poezija nikoli ni ostajala zaprta v predalu ...

Čeprav je veliko natečajev, jih preprosto ne utegneš spremljati, če počneš toliko stvari, kot jih počnem sama. Ker je literarni svet vseeno majhen, te nanje opozorijo kolegi, ko enkrat deluješ v teh krogih. Češ, tole je objavljeno, pošlji še svoje ... In sem in tudi nagrade so prihajale. Z umetnostjo je tako, ko nekaj ustvariš, to živi po svoje, želi priti ven iz predala, med ljudi.

Prav zaradi tega sem presenečena, da ste prvo pesniško zbirko izdali šele lani. Zakaj tako pozno?

Že kot osnovnošolka sem sanjala o knjigi in sem jo tudi sama naredila: natipkala na pisali stroj in zvezala v snopič. V srednji šoli sem dobila prvo ponudbo, da bi izšla prava knjiga, a se je potem nekaj ustavilo. Še petkrat ali šestkrat sem bila kasneje že dogovorjena, a se je potem vselej nekaj zgodilo v meni. In danes sem tega vesela. Ko gledam nazaj, sem prepričana, da je tako prav. Danes ima veliko avtorjev prezgodaj prvo zbirko. Spremembe v življenju so potrebne, izkušnje so pomembne. Umetnost vselej izvira iz izkušnje, mora izvirati iz nje. Če poezija ali tudi drugo pisanje ne izvira iz izkušenj, se to čuti, ni zapisano iskreno. Iskrenost je pa

energija, ki se je ne da poustvariti. Vesela sem, da sem počakala, da me je vselej nekaj potegnilo nazaj. Če pogledam knjige, ki so bile pripravljene, bi mi bilo žal, če bi jih poslala med ljudi. Za zbirko Prosti pad pa stojim tako po vsebini kot po izboru pesmi, čeprav vem, da bo naslednja povsem drugačna.

Pa ne bo na naslednjo spet treba čakati petnajst let?

Pravzaprav se je »že zgodila«. Imam že pripravljeno, ampak še čaka doma.

Glede na kritike prve zbirke, med katerimi ni niti ene negativne, najbrž pričakujete povabilo založbe?

Ker sem zelo samokritična, tako dobrih kritik nisem pričakovala. Ko so me povabili na kritični festival Pranger, pravzaprav nisem vedela, ali so me izbrali kot dober ali slab primer. Nisem bila pripravljena na takšne superlative ... Sicer pa je že Prosti pad izšel na povabilo, urednik je slišal moje branje in me povabil.

A ne le kritikov, tudi odziv bralcev je odli-

čen. Prosti pad je razprodan ...

Tudi tega nisem pričakovala, zato sem res pozitivno presenečena. Bodimo realni, v Sloveniji je majhen krog bralcev, ne vem, ali bo izšel ponatis ali ne, kajti izkušnje kažejo, da ponatis seveda ne pomenijo več takšnega zaslužka za založnika. Naj sam odloči, a je odličen občutek, ko vidiš, da knjiga ni obležala na polici.

IVANA STAMEJČIČ, foto: SHERPA

»Povabila k branju svojih pesmi ob podelitvi Veronikine nagrade na Starem gradu sem se izredno razveselila, zelo simbolično je bilo zame. Toliko let prej nisem brala v Celju, vrnila sem se po dolgem premoru, saj sem zadnjič javno nastopila v Narodnem domu še kot gimnazijka.«

Glorjana Veber (1981) je pesnica, performerka, oblikovalka, fotografinja, publicistka ... Poezijo objavlja v osrednjih domačih in tujih literarnih revijah in časopisih, za svoje pesmi je doslej prejela nekaj domačih in mednarodnih nagrad. Leta 2013 je pri Centru za slovensko književnost izšla njena pesniška zbirka Prosti pad. Univerzitetna diplomirana politologinja, ki je tik pred zagovorom znanstvenega magisterija iz sociologije (Vpliv življenjskih stilov na nakup knjige) in doktorata iz literarnih ved (Poezija kot element družbene spremembe), je od spomladi direktorica Celjskega mladinskega centra. Pred tem je delovne izkušnje nabirala v vladnem sektorju (ministrstva za kulturo, finance, kmetijstvo in okolje ter Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije), upravah mestnih občin Ljubljana in Celje in v nevladnem sektorju (Društvo slovenskih pisateljev, Društvo za sodobne umetnosti Aggressive Theatre, Inštitut za raziskovanje inovativnih umetnosti – IRIU).

»Pri meni se ustvarjanje vselej povezuje z organizacijo. Takoj si rečem: dajmo, pokažimo, poskusimo ... Meja med teorijo, prakso in idejo ne poznam. Nikoli tudi ne rečem, da je nekaj nemogoče. Treba je poskusiti in če ne nastane natančno tisto, kar si si sprva zamislil, nastane pač nekaj drugega. Če ne poskusiš, pa ne nastane nič!«